575

RESSORGIMENT

SUMARI: Un poble digne. - M. de G.: **El centenari del Kalevala.** - Jordi Casanova: **«Dialecto».** - P. de Reig: **El XIVè Congrés dels P.E.N. Clubs.** - **Macià.** - J. P.: **Com vàreig conèixer Francesc Macià.** - **«La Medicina Catalana»** - Gràcia B. de Llorenç: **Fantasiosa.** - R. M. i F.: **Exposició Col·lectiva d'Artistes Catalans.** - H. Nadal i Mallol: **La situació actual i l'esdevenidor immediat.** - C. Solà i Vilanova: **Provincians i desertors.** - **Teatre Català.** - **Noticies.**

☆

GRAVATS: Francesc Macià. Castell d'Alió *(prop de Valls)*. R. Canals: «Rupit». - P. Audivert: «Ciutat». - C. Sancho: «Retrat». V. Puig: «Hespèride». - J. Algueró: «Ha plogut». - Planes-Cases: «Gravat». - J. Batlle: «Composició». - M. Gimeno: «Cap». R. Subirats: «Indi araucà». - J. Pinós: «El ramat». - F. Ramoneda: «Huacalera».

ANY XX ▫ DESEMBRE DE 1935 ▫ NÚMERO 233
OFICINES: PERGAMINO, 244 = BUENOS AIRES

Montserrat Bartrés

Professora

TEORIA - SOLFEIG - PIANO

Ensenyança especialitzada per a infants.

2384 - COCHABAMBA - 2384

L'Atlàntida »

Olis de cuina i de taula,
Vendes a l'engròs i a la menuda.

★

J. Cabré i Cia.

ESTADOS UNIDOS, 1599
Un. Telef. 37, Rivadavia, 6752

HOTEL PENSIÓ "FONT"

Comoditats per a Famílies
Confort i preus mòdics

Moreno, 552 Buenos Aires
U. T. 33, Avenida 3125

FARMACIA CATALANA
DEL DOCTOR VILAR

LABORATORI D'ANALISIS I ESTERILITZACIONS

S'atenen demandes per a la campanya, fent-se els enviaments amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda
GARANTIA ABSOLUTA DE TOTES LES PREPARACIONS
Venem AIGUANAF compost

ALSINA, 1202, CANTONADA SALTA
Unió Telef. 3305, (Rivadavia) BUENOS AIRES

Tintoreria "LA EUROPEA"
de VALENTÍ GRAS

Tenyits en general. Colors permanents.
Neteja de tota classe de robes.
Netejar un trajo, en sec, $ 3.-
„ „ „ a l'aprest, $ 4.-

CORRIENTES, 3713-19 ★ U.T. 62, Mitre 6693

COMPATRICI:

El Casal Català de Buenos Aires, veritable extensió de Catalunya a l'Argentina, us ofereix el seu nou estatge: MAIPU 28, i espera que voldreu incorporar-vos a la gran família catalana que s'hi arredossa.

Centre de Cultura
Mutualisme
Art Escènic
Orteó
Esbart infantil
Atletisme

Feu-vos-en soci!

QUOTA MINIMA MENSUAL: $ 3.-

RESSORGIMENT

ANY XX — BUENOS AIRES, DESEMBRE, 1935 — NÚM. CCXXXII

Un poble digne

TOTHOM sap que d'ençà dels esdeveniments del mes d'octubre de l'any passat, Catalunya viu intervinguda pel poder central de l'Estat opressor, en virtut d'haver estat suspès l'Estatut de la seva autonomia. De primer fou un coronel qui exercí, "de reial ordre", la primera magistratura de la nostra pàtria; després, promulgada la llei anticonstitucional del 2 de gener, fou nomenat pel mateix procediment dictatorial un govern que presidí el "pronom" Pic i Pon amb la participació d'elements de la Lliga (trenta anys de catalanisme!) i de la Ceda, en contuberni amb els lerrouxistes. Suara, caigut en desgràcia Pic i Pon degut a l'afer escandalós denunciat per Straus, ha assumit la presidència de la Generalitat de Catalunya un senyor Vilallonga que ens han facturat de Madrid el qual és ajudat pels mateixos assistents de la Lliga, pels lerrouxistes i pels cedistes. (*)

El nostre comentari d'avui és per a subratllar l'actitud de dignitat assumida pel poble català davant la nova situació política representada pel nou governador general. Les informacions inserides damunt la premsa argentina en donen una idea clara. El mateix Aguilar (Marius), en crònica a "La Nación", diu que els qui presenciaren l'entrada del nou governador a la Generalitat "ni siquiera pasaron de dos docenas". Ell ho atribueix, però, a què els partits que l'assisteixen i el mateix governador han volgut que la rebuda fos discreta. Aquesta modèstia, si no fos altra cosa, no deixaria d'ésser un gran qualitat dels flamants protectors nostres.

Tanmateix, però, la rebuda glacial, millor la indiferència, amb què el poble de Barcelona ha acollit el nou mandatari espanyol, és un símptoma ben engrescador per a nosaltres, separatistes irreductibles, car ens demostra un estat d'ànim en el poble contrari a ésser regit i governat per forasters i degut a procediments de força sempre repudiables, molt més si són emprats per gent aliena a nosaltres.

Un altre fet que cal esmentar, relacionat amb el mateix assumpte, és el que va produir-se a la Generalitat en el moment que el representant d'Espanya prenia possessió del càrrec. Quan el senyor Vilallonga acabava el seu discurs protocolar, un diputat català va avançar-se d'entre el públic i digué:

"Senyor Vilallonga: en virtut d'una llei contrària a la Constitució, i que cap partit català ha votat, heu estat nomenat governador de Catalunya i president de la Generalitat. D'ençà de Felip V. Catalunya ha comptat nombrosos governadors generals. Vós en sou un més, però president de la Generalitat no ho sereu mai". Hi hagué un tumult i el diputat Trabal, acabada la seva missió, es retirà dignament.

El gest del diputat català en els actuals moments i en les circumstàncies en què es produí constitueix un acte de transcendència gran. La veu del senyor Trabal era la veu del nostre poble que es rebel·lava contra la imposició i el despotisme; era la veu d'un poble ofès que té un concepte molt alt de la seva dignitat; la veu d'un país que es sap major d'edat i no vol admetre més tutories; la veu d'un poble que ja no pot suportar més temps un tracte que el rebaixa i el denigra; era la veu de Catalunya que es feia present en la persona d'un seu diputat per dir als opressors de la nostra pàtria que a Catalunya han de manar els catalans i ningú més que els catalans, per voluntat expressa del poble i no per imposició d'elements estranys que s'estintolen en la força i en la il·legalitat feta llei.

(*) Escrit aquest comentari s'ha produït una nova crisi, i el senyor Vilallonga ha hagut de dimitir. El seu lloc l'ocupa ara un català: el senyor Maluquer.

El centenari del Kalevala

FA poc, vàrem trobar en els periòdics de la nostra terra, tan atents a tot moviment de l'esperit universal, una notícia referent al "Kalevala", l'epopeia finlandesa.

El diumenge, dia 1er. de desembre, en trobàvem una recensió en "La Nación", d'ací Buenos Aires.

Tot el que es refereixi a Finlàndia, ha de respondre a un enorme contingut de bellesa i poesia. "El país dels seixanta mil llacs", és anomenada aqueixa terra nordenya europea. I hom diu que la llengua finesa és tan suau, per causa de la gran quantitat de lletres vocals que s'hi modulen.

Si havíem d'extreure els paràgraf principals de l'article de Fausto de Tezanos Pinto inserit en el susdit exemplar de "La Nación", ens hi veuríem perplexos. Així mateix del periòdic de la nostra terra llegit dies passats i que no en retinguérem el nom de l'autor.

Tot el que en aquests periòdics s'hi ha dit d'aqueix país i del seu poema nacional, el centenari del qual ara es celebra, és tan interessant, que no se'n poden extreure paràgrafs, sinó que cal llegir íntegrament aquests estudis.

"Poesia finlandesa, flor intocada, desconeguda, fins que aparegué al món amb la seva bellesa hiperbòria de sols freds i llunes àrtiques. Això fou fa cent anys, en 1835".

"L'aparició del "Kalevala", en 1835, marca el minut inicial del despertar finès."

No es podia atényer la resurrecció íntegra del tresor idiomàtic servint els accents de l'ànima d'aqueix poble, des de molt ensopida sota la dominació política del país per forces alienes. El poeta Elies Lönnrot, qui tant cercà de redreçar l'idioma finlandès, enllà dels temps adormit, no pogué fer el redreçament d'un cos de folklore, unificat, de la pàtria antiga. Collí el que en pogué haver i, atent a l'esperit ancestral, a l'ésser profund, que el seu amor descobria, anà produint aquest tresor, ell, el cèlebre "Kalevala", "Terra dels Herois". I ara fa cent anys que n'apareixia la primera edició la qual, després, pel mateix autor, fou completada.

De llavors ençà, ressorgí victoriosament l'ànima finlandesa; al cap de poc, els dos pobles, Suècia i Finlàndia separaven amistosament la llur vida política; malgrat dificultats inherents a tot començ, totes dues nacions que abans en formaven una sola, viuen ara agermanades; amb vida pròpia i feliç, l'una i l'altra.

Fa anys ja que l'autoritzada ploma de Rovira i Virgili ens parlava de Finlàndia, país de meravella; en la Història dels Moviments Nacionalistes i en qualque article en els periòdics nostrats. Ara, pel centenari del gran poema, altra vegada el ressò de la poètica Finlàndia, ve a illuminar les ànimes anheloses de poesia, de bellesa...

M. de G.

"Dialecto"

QUE hagi estat una ficada de peus, per badada, o que pervingui d'una facècia ben calculada que li han volgut jugar, aquesta declaració de "dialecto" emesa pel flamant Virrei de Catalunya, ens ha prestat l'impagable servei de remoure l'amor propi dels catalans, en una proporció tan vasta i profunda, si hem de creure les informacions cablegràfiques arribades suara, que ha de restar senyaladament entre les incidències que fan època. I, per què no dir-ho? a nosaltres, simpatitzants convençuts de la política d'esquerra, ens ha agradat més que un trajo nou aquesta trepitjada directa a l'ull de poll dels regionalistes, ells que en la part sentimental de la qüestió catalana sempre estan disposats a donar lliçons als republicans, és clar, perquè és el que menys els toca la butxaca.

Potser sí que el senyor Vilallonga, la filiació del qual ens és desconeguda, estigui disposat a fer una miqueta d'ús del català en la seva actuació virreinal, i en aquest cas els homes de la Lliga es trobarien satisfets. Per a ells seria un avenç notable el que hauríem fet de l'any 1903 cap ençà. Ens referim a aquella visita primera que el monarca d'Espanya, Alfons XIII, va realitzar a Barcelona. El regidor senyor Cambó fou vestit de llarg per a presentar-se en societat i va recitar davant del rei un discurs memorable, que obtingué com a resposta, d'aquell, la promesa d'estudiar el català i parlar-lo ja en la segona visita que fes a Catalunya. Un altre regidor de la Lliga, es veu que estava tan entendrit enmig d'aquell pas històric, que no pogué contenir l'emoció, i, aprofitant l'interval més avinent, va gosar dir, amb veu tremoladissa: "Senyor Rei, si almenys volguéssiu dir dues paraules en català..."

Altres fets remarcables es produiren arran d'aquella primera visita. Un altíssim poeta nostre publicava ço que venia a ésser una glossa d'aquella setmana gràvida de concessions. Es titulava "De les reials jornades" on el poeta es planyia de no poder veure les forces catalanes emmenades conjuntament a treure profit de la monarquia.

Eren uns altres temps. Els temps gloriosos de la Lliga, que aprofitava, durant anys i anys, els vots d'un poble una mica embadalit, amb un sentit imprecís del seu concepte de llibertat i autonomia.

Avui tot això ha evolucionat molt. Ja hem vist en què han vingut a parar totes les campanyes electorals de la Lliga i en què consistia el seu patriotisme quan, arribat l'Estatut, no el van poder aplicar a mida de les conveniències particulars llurs.

Per això ens agrada tant la primera ensopegada del virrei Vilallonga, amic dels regionalistes, en ple assaboriment encara del deplorable fracàs del 6 d'Octubre.

* * *

Voldríem, però, anar a la segona i més notable part del propòsit que ens ha guiat la ploma.

Justificada i noble com és la revolada que ha produït a la nostra terra el despectiu concepte de "dialecto" llançat pel Vilallonga contra el gloriós idioma nostre, ens hauria de moure una vegada més a meditar sobre el nostre deure de catalans.

Donem per descomptat que aquesta indignació popular contra la denominació pejorativa a la llengua catalana és conseqüència directa del gran millorament que s'està operant en la consciència col·lectiva, però no podem menys de seguir opinant que aquesta consciència és encara conreu de minories que no augmenten en la proporció que hi ha dret a exigir. Hi ha, si, el sentiment soterrat que desperta al toc de la fuetada ocasional; no, dissortadament, la fal·lera de continuïtat, la persistència de l'esforç diari que arribaria a fer justificada la nostra santa indignació. Ens enrogim quan sentim dir a la llengua catalana "dialecto" i són legió els catalans que per la negligència en què tenen aquest tresor propi, es farien dignes de la paraula insultant. Un home de cultura promitja —ho podem constatar a diari— s'esmerça en escriure correctament el castellà i es mofa d'un altre que no ho faci, i al mateix temps no demostra pas capteniment d'escriure bé l'idioma propi ni troba estrany que un altre català procedeixi d'idèntica manera. Digueu-me si en aquesta manera de mirar le coses hi ha una mica de lògica.

Ja que un incident tan repetit de part dels nostres dominadors ens ha portat a parlar d'una cosa tan essencial com negligida, deixeu-me, amics, que hi posi el meu esplai. Tinguem en més valor les nostres conviccions, començant per ço que fa a l'idioma, estudiant-lo encara que ens costi una mica de sacrifici. A l'idioma català li fa més mal la nostra indiferència que tots els insults que li puguin dedicar els espanyols.

I com que cada u de nosaltres som una part de Catalunya, al dret de la qual no ens és possible renunciar, ajudem també amb els nostres mitjans a què els catalans que ara van pujant tinguin més sort que nosaltres, que trobin el camí més planer per a oferir a la pàtria el tribut que mereix dels seus fills.

Ara, per exemple, la millor resposta que podem donar al mot despectiu de "dialecto" no és indignar-se cridant. El millor, el que hauria de fer tot català d'allà i d'ací és afiliar-se a l'Associació Protectora de L'Ensenyança Catalana. Què hi dieu?

Jordi Casanova

El XIVè Congrés dels P. E. N. Clubs

SOTA el nom de P. E. N. Club s'agrupen els intel·lectuals d'arreu el món en nuclis locals per a la defensa de llurs interessos morals i materials.

Periòdicament celebren congressos els quals son organitzats per la Federació Internacional dels P. E. N. Clubs que radica a Londres. Aquests congressos són celebrats cada vegada en país diferent i per la llur significació constitueixen veritables esdeveniments culturals car en ells es tracten i debaten temes interessantíssims relacionats amb les lletres i les idees. L'últim congrés va celebrar-se darrerament a Barcelona; el pròxim tindrà lloc a Buenos Aires. Ja fa temps que hom treballa en la seva organització.

El P. E. N. Club d'aquesta capital té enllestit ja el programa que desenvoluparan els seus representants. Els temes proposats són els següents:

1er. — Funció de l'escriptor en la societat. Possible acció del P. E. N. Club a aquest respecte. (Aquest tema serà exposat per l'escriptora argentina senyora Victoria Ocampo).

2on. — Intercanvi d'obres literàries entre els països i llur difusió. Traduccions. Les relacions entre autor i traductor. Relacions entre autor i editors dins de cada país i a l'estranger.

3er. — Assistència social a l'escriptor.

S'ha donat a conèixer, també, el programa que la Federació Internacional dels P. E. N. Clubs ha resolt auspiciar els temes del qual seran sotmesos al congrés de Buenos Aires. Heus-los ací:

1er. — L'americanisme. La seva significació. Els seus aspectes. (Aquest tema serà tractat per la delegació catalana).

2on. — La intel·ligència i la vida, a càrrec del delegat francès Jules Romains.

3er. — L'esdevenidor de la poesia, tema que exposarà un delegat holandès.

Tanmateix dels tres temes proposats per la Federació un anirà a càrrec de Catalunya, honor que demostra la vàlua intel·lectual del nostre país i el bon concepte que mereix a l'estranger. La nostra pàtria figura dignament al costat dels països de més saturació cultural del món i hi és considerada en caràcter nacional.

Pel que es veu les gestions, els esforços desesperats que es fan d'ací estant per a convèncer Espanya de formar un P. E. N. Club a Madrid i, d'aquesta manera, poder enviar una representació al pròxim congrés de Buenos Aires, no han pas do-

nat encara cap resultat pràctic. La suggestió dels intel·lectuals argentins en aquest sentit i els treballs que realitzen altres elements directament interessats a què Espanya hi tingui representació, no troben pas l'escalf necessari. Els argentins, pel que es veu, no hi seran acompanyats pels seus "germans" de la "madre patria".

És clar que resulta una mica violent això de constituir-se al dictat o a prec d'altri, així, a corre-cuita, sense una prèvia maduració de la idea. Però, tanmateix, fa enrogir una mica la galta el fet que Catalunya tingui representació als congressos dels P. E. N. Clubs per dret propi i exclusiu i Espanya no.

D'ací a setembre, però, encara hi ha temps, i no fóra estrany que les gestions que es venen fent arribessin a cristal·litzar.

Mentrestant l'organització avança, Catalunya està al lloc que li correspon i Espanya, en aquest aspecte, com en tants d'altres, encara dorm a la palla.

Val la pena constatar-ho.

P. de Reig

Macià

ARA fa dos anys que ens va deixar aquest sant baró qui es digué Francesc Macià, després d'haver consagrat el millor de la seva vida a la causa santa del nostre ressorgir nacional. No era polític; era, això sí, home d'acció, i, com a tal, dedicà tots els seus afanys i entusiasmes a provocar un moment favorable per a retornar a Catalunya les llibertats que havia perdut feia segles. Aquesta aspiració constituïa per a Francesc Macià una veritable obsessió. Els qui hem tingut la sort de tractar-lo a l'exili recordem encara aquella fe absoluta que tenia en el triomf i aquell entusiasme amb què en parlava. Eren, aleshores, uns temps de repressió terrible a Catalunya. La dictadura militar tenia la nostra terra sotmesa a una veritable prova de foc, i ell, Francesc Macià, tenia ja la intuïció que darrera la maltempsada vindrien per Catalunya dies de joia i de triomf. No va equivocar-se. La dictadura caigué i amb la seva caiguda va arrossegar la monarquia que havia tractat d'afiançar. I Francesc Macià fou l'heroi màxim de la seva caiguda. El seu gest en proclamar la República Catalana i oferir el seu ajut als espanyols per a alliberar-se de la monarquia, va ser el cop de gràcia a aquesta, car va determinar que hores després d'ell haver proclamat la nostra república, els

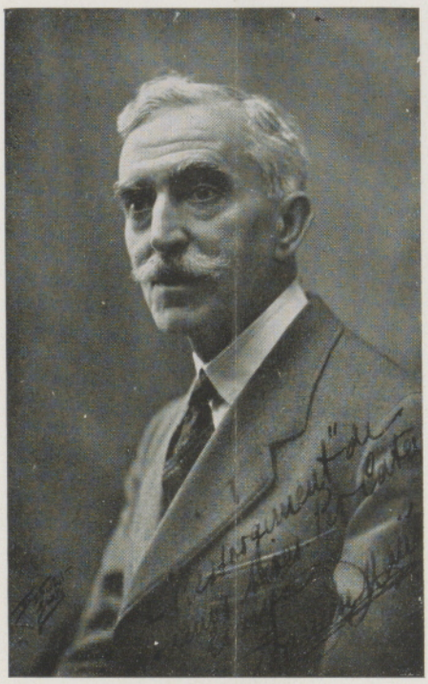

espanyols proclamessin, també, la seva.

Però la República Catalana proclamada per Macià no va poder durar sinó tres dies, perquè encara Catalunya, la consciència nacional catalana, no estava preparada per a un canvi tan radical; perquè els capdavanters polítics de la nostra terra, davant la situació provocada pel cabdill, es van acoquinar, no tingueren coratge d'envestir els esdeveniments i li insinuaren la necessitat d'afluixar. Espanya s'aprofità d'aquest acoquinament dels catalans i els exigí d'arriar veles. Macià ja havia complert el seu deure; els qui no el compliren foren aquells qui li aconsellaren de no mantenir "principis massa rígids". L'home d'acció, el cabdill, fou vençut pels polítics. I la República Catalana que ell ens donà en un gest ple de coratge i altivesa, hagué de permutar-se per un règim autonòmic representat pel Govern de la Generalitat restaurada.

Als dos anys del traspàs de Macià, Catalunya, que en fa més d'un que té interdita l'Autonomia que ell li guanyà a costa de tants esforços i sacrificis, es disposa de nou a recuperar-la i, en aquest seu dalerós afany té per nord l'estela lluminosa que projecta en el cel de la pàtria la figura simbòlica d'aquell home qui, no podent mantenir la situació d'independència en què ens col·locà durant tres dies, ens va assegurar, almenys, un règim autonòmic que potser no hem sabut defensar prou.

Com vàreig conèixer Francesc Macià

ERA l'any 1925. Jo efectuava un dels meus acostumats viatges comercials a Europa. Es natural, però, que essent català, ultra els afers comercials em preocupessin les coses de la pàtria.

Després de romandre una mesada llarga a Catalunya vaig anar-me'n a París, car era jo portador d'un gir per a la Societé d'Editions Raimond Lull, encàrrec que em feren els meus companys de comissió en la Delegada de la Protectora a Buenos Aires. Els meus lectors potser recordaran que la dita Societé era l'encarregada de rebre les aportacions dels catalans d'Amèrica per tal com la dictadura tenia intervinguda la benemèrita Associació i no podia rebre cap quantitat directament.

Arribat a París, vaig cercar l'oficina d'Estat Català, al carrer Richelieu, però la "concierge" de la casa va informar-me que s'havien traslladat perquè no podien pagar el lloguer. Va donar-me una altra adreça, on vaig anar tot seguit, però no vaig poder treure res en clar, car varen dir-me que allí solament hi anaven de tant en tant per a recollir la correspondència.

Ja començava a desconfiar de trobar l'oficina. Però en anar a la Societé d'Editions per tal de lliurar el gir que duia de Buenos Aires, el senyor Maseres, que l'atenia, em facilità la desitjada adreça: Bois Colombes, carrer...

Havia resolt d'anar-hi l'endemà al matí. De pas cap a l'Hotel vaig comprar, en un quiosc del Boulevard des Italiens, la publicació "L'Etat Catalan".

Mentre el llegia en una taula de cafè, se m'acostà un jove i, amb accent marcadament català, va dir-me en francès: —Vous etes catalan? —Tinc aquesta sort — responguí jo, en català—. —Home, —digué— justament cerco aquest diari que vós llegiu. On l'haveu comprat? —En aquell quiosc —vaig contestar assenyalant-li— Voleu seure? —Estic en aquella taula d'allà —digué indicant-me-la— amb aquelles dues dones. —Parleu francès, vós? —va preguntar-me. —Molt malament —jo responguí— —Veniu, si us plau; em fareu un favor. Les acomiadaré i parlarem de coses de la pàtria, que m'interessa més.— Vaig accedir-hi car aquell

amic ocasional m'inspirava confiança perquè en fer-nos el mutu lliurament de les targes, vaig veure que la d'ell també era en català.

Un cop sols, l'amic va manifestar-me el seu desig de visitar Francesc Macià —Home, precisament acabo d'obtenir la seva adreça —vaig dir-li— Hi podrem anar demà.

L'endemà ens trobàrem a l'estació i cap a Bois Colombes. En arribar-hi preguntàrem pel carrer on hi havia l'oficina d'Estat Català.

Mentre ens hi encaminàvem jo contava a l'amic l'incident ocorregut al Casal Català d'ací Buenos Aires amb motiu d'haver-nos fet retirar la bandera barrada. En això vaig adonar-me que, en sentit invers i per l'altra vorera, caminava un home que em va semblar que ens observava. Efectivament, vaig veure que retrocedia i que ens seguia a una discreta distància. En atravessar nosaltres el carrer, car la casa que cercàvem quedava a l'altra banda, ens topàrem amb ell.

—Entreu— va dir-nos, empenyent la porta. El convit ens sobtà una mica, i ell, adonant-se'n, —Entreu, si us plau— va repetir-nos. Era Ventura Gassol. I entràrem.

Vaig preguntar per Josep Bordes al qual jo coneixia de quan actuàrem junts, al Cadci. Van dir-me que arribaria aviat. Mentrestant vaig fer ressaltar la meva condició de català d'Amèrica i vaig presentar l'amic com a resident a Catalunya. En sentir que jo residia a Buenos Aires, va apropar-se'm un altre connacional i em va preguntar si coneixia Nadal-Mallol. Naturalment, vàreig respondre afirmativament. Era el poeta Carner-Ribalta.

En això arriba Josep Bordes i vaig manifestar-li el meu desig, i el del meu acompanyant, de tenir l'honor de conèixer Francesc Macià. Als pocs moments érem rebuts pel cabdill, totjust acomiadats uns catalans de l'Havana que també havien anat a saludar-lo.

Francesc Macià! Alt, prim, sec de rostre, amb aquells ulls tan expressius, tan lluminosos i tan esperançadors! Dret, davant la taula de treball, va estendre els braços, aquells braços tan amicals que, anys més tard, ens havien d'estrènyer de nou al port de Montevideo, en anar a rebre'l, junt amb l'amic Josep Grau, com a delegats del Comitè Llibertat!

I vàrem parlar de les nostres coses, de les nostres ànsies, de les nostres esperances, de les nostres inquietud i anhels, de ço que s'estava preparant i que, per dissort, no va reeixir.

Francesc Macià! En el segon any del teu traspàs, una oració i una llàgrima.

J. P.

"La Medicina Catalana"

QUAN us diguin que el catalanisme és un ideal migrat, d'ambicions mesquines que no arriben més enllà de les fronteres de la nostra pàtria, responeu-los amb l'exemple vivent dels nostres literats, del nostres poetes, traduïts arreu del món i aplaudits per les seleccions universals del pensament. I si les raons que adduiu no els són prou convincents encara, parleu-los, sobretot, de la tasca dels nostres homes de ciència, dels nostres metges entre ells, que donen un magnífic exemple de fidelitat a les lleis immutables de la terra mare. L'obra de l'Institut d'Estudis Catalans, la tasca de la Societat de Biologia de Barcelona, entre d'altres, són conegudes pertot el món per la seriositat de llurs investigacions i per la importància de les mateixes. I tant l'una institució com l'altra s'adrecen a l'estranger per mitjà de llurs publicacions redactades i escrites en llengua catalana. No en necessiten pas d'altra per a fer-se entenedores. Més d'una vegada, àdhuc, els estrangers s'han assabentat de les descobertes d'algun savi espanyol per la recenció que n'han fet les publicacions científiques de Catalunya. I això, tanmateix, és una demostració evident de l'estima i la distinció amb què són vistes arreu del món les publicacions de la nostra pàtria.

Suara hem rebut una revista l'existència de la qual sols coneixíem per qualque simple notícia bibliogràfica que n'havíem llegit a la premsa diària de Catalunya. Ens referim a "La Medicina Catalana", el darrer número de la qual ha visitat la nostra redacció i amb la qual acabem d'establir intercanvi. És una revista magnífica, de presentació i de text. Una revista, com ja indica el seu títol, especialitzada, portantveu de l'Occitània mèdica; publicació que forma un volum densíssim, d'unes 140 pàgines, excel·lentment imprès i ordenat. Aquest número és dedicat a l'Escola de Medicina de Clermond-Ferrand.

"La Medicina Catalana" es publica mensualment sota el control directe del seu redactor en cap, o director, Doctor Leandre Cervera (un nom caríssim a "Ressorgiment" per tal com moltes vegades ha honorat les nostres pàgines amb la seva valuosa col·laboració), i amb un consell de redacció catalano-occità en el qual trobem noms tan prestigiosos com els dels doctors Bellido, Corachan, Pi i Sunyer, Ismael Girard, Puig i Sais, Peirí, Baillat, Rimbaud, Soulá, Vives, Dodel, etc.

Mentre els nostres literats i poetes produeixin en català i mentre els homes de ciència de la nostra terra emprin el català com a vehicle de llurs estudis, no ens caldrà pas témer les escomeses d'aquells nostres enemics polítics que tracten d'ofegar la nostra personalitat nacional.

Benvinguda "La Medicina Catalana", orgull i glòria de la nostra pàtria.

Ésser soci de la benemèrita Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, constitueix un timbre d'honor i una bella executòria de patriotisme.

Mai no és tard per fer-se'n soci. Quota mínima trimestral $ 2.—.

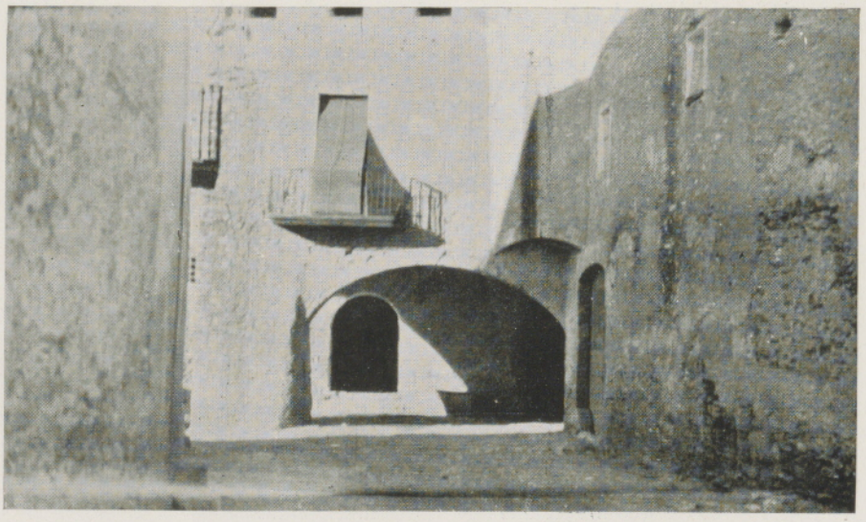

Bellíssim aspecte del Castell d'Alió, prop de Valls

Fotog. Ressorgiment, per Barnils

F a n t a s i o s a

El meu cant, no el diguí;
però, heu-vos-lo ací:
tremolosa i emocionada,
al cor de la pàtria, jo el sorprenguí!

Per damunt de la plana, per la serra gentil
ja quedaven enrera les dolçors de l'abril.
Aquells fils de rosada, que brillaven al sol;
aquell brins que lluïen emplenant el redol;
tebiors exultaven, recollides del maig
i en el juny excel·lien, amb un feix, cada raig.

Jo passava gojosa vora-vora el camí:
un cinta de plata, son esplèndid lluir!...

I, què em deia la cinta del camí resplendent?...
No podia copsar-ho, ni que hi fos amatent!
(Poncellaren les roses vora els frescos lilàs,
tan florits i olorosos, dins les reixes del mas!
Per balcons i finestres, clavellines florint;
bonior de les coses, de la vida fluint).

Jo passava; la cinta del camí argentat,
fins al cor reflectia la brillant claredat.

Jo passava anhelosa; singular, un destí
impel·lia el meu ànim per la ruta seguir.

Davant meu, a l'esquerra, entre núvols i llum,
lluny, al cel, s'aixecava Canigó; l'embalum
de la dolça muntanya, monument d'ideals,
modulava els seus himnes, per a mi, triomfals.

A mà dreta sentia, remorosa, la mar.
Dalt del puig, prop l'ermita, descansava-hi el far,
que a la nit es desvetlla; és tot ell resplendor,
i les barques el miren com a seny protector.

La muntanya més bella que coneix l'Empordà,
la més alta, que us deia: Canigó!, vaig sobtar.
En uns raigs gloriosos, com uns braços mogué.
I en un clam d'esperança colossal, s'estengué.
Més enormes, els feixos de sa esplèndida llum.
Com si fós una vida que d'amor es consum.
s'esberlava, s'obria, i més llum duia al cor,
i la neu més brillava, d'aquell davassall d'or!
I la mar, era blava i argentada: un recés
de frescor i de grâcia; com si els raigs bressolés
de la gran llum dels àmbits, de la llum de per tot:
de la terra, dels cels, en el rou i en el brot.

Uns missatges brunyien les clarícies dels cels:
tremolaven, en dur-los, teranyines i vels
de les fades, quan feren llurs passeigs matinals
i es colgaven dins terra, per afraus i verals,
quan el sol ja sortia riellant llum pel mar,
i la terra, i les ànimes, i les vides, encar!,
demanaven més vida, s'amaraven de llum,
i les flors aixecaven llurs tresors de perfum.

Uns missatges, brunyien les clarícies dels cels:
"Canigó i la Mar blava, canviant-se els anhels!"

I eren himnes tan dolços que explaiaven els cors.
I era un clam de la vida, per als vius, per als morts;
per a aquells qui venien; per a aquells qui seran.
I del clos de la terra l'esperit fort i gran,
que sotjava, jo, atenta, contemplant tot el món:
la mar clara; les aspres altituds, on s'hi fon
la neu pura (congesta, la més alta, restant):
—Canigó i la Mar blava, llurs missatges, passant!...—

Tot el brill de la terra, forfollava en el jorn.
I cantaven les coses, i al meu pas, tot entorn,
un misteri premia de les aures el pas
i els ocells, per les ombres, "canta que cantaràs!"

"Ai, que sóc benaurada!", jo m'anava dient.
L'afalac em prenia, de la ruta d'argent.
D'una coma baixava, inundada de sol,
la més dolça tonada del llunyà flaviol.

Tota jo sóc de seda, d'ales lleus, de safir;
entorn meu tot es torna més profund que un sospir!

La mar "Blava, mar verda, mar escumejant",
es desvetlla i aixeca, entranyable, el seu cant.
Canigó, llença a l'aire les orquestres del vent:
flavíols i tenores, i clarins, amatent!
I les vides es troben, i s'ajunten les mans
i una roda comença, vora els blats rossejants.

Ha excel·lit la Sardana des del si més pregon
de la terra materna. I un estel lluu en el front,
amb el riure en els llavis, amb el gaudi en els cors.
I una flama roenta fa una tija del dors!...
És corol·la geganta, és corol·la vita,
la Sardana, superba, onejant, triomfal!

Les roselles la duen en estams i pistils;
les espigues la canten, amb el vent, entre els fils.
Els surers, pins i roures, castanyers i alzinars,
quan el vent, entre branques, agilitza el seu pas,
en orquestra magnífica, concertant llur ressó,
alcen la gegantina catalana cançó!
Els canyers tenen flautes, flaviols i clarins.
El sol dansa dins l'aigua; llampegueigs, fa, divins,
que il·luminen les ombres en els marges frescals.
I en cent mil llumenetes s'han encès els bassals.
Els espia-dimonis, papallons, borinots;
les abelles, les vespes, els obscurs falziots;
tots la ronda dibuixen, la Sardana evocant.

Són tan forts, tan enormes, la Sardana i el cant,
que la polifonia que florí a l'Empordà,
que irrompia la Selva, i que Olot la dansà...
ja la pàtria tota, se n'anava enriquint;
les comarques diverses la dansaven sovint.
Tibidabo, l'estotges qualques tardes de juny;
Lleida bella, l'aclames; Tarragona, tan lluny!,
te'n corones, la danses, sobre el teu sol sagrat
on les llargues centúries llurs tresors han deixat.
Barcelona estimada, de la terra joiell,
la Sardana tu et poses tot sovint per anell!...

Ets ridorta galana, que els teus braços estens;
més florida i més bella que els alts cels resplendents,
o Sardana divina! o garlanda vibrant!
Com els cors que t'aixequen, com els pensaments, gran!
Com els cors, que no caben, de tan forts, en llurs pits,
tu comences la tanda exhalant aquests crits
que penetren pels aires; que travessen la mar!...

No la maten els tròpics, ni el nou aire li és rar.
I és ací, a Buenos Aires, una gemma, una amor.
I és, ací, per nosaltres, un capvespre, un albor;
una deliqüescència de dolçors sense fi;
una llum, una gràcia, un començ, un finir.
Una flor i una estrella per al nostre delir!

Gràcia B. de Llorenç

8-9 Novembre 1935.

Exposició col·lectiva d'artistes catalans

UN veritable esdeveniment artístic va significar l'Exposició d'Artistes Catalans organitzada pel Casal Català inclosa en la tanda de festes que aquesta entitat ve celebrant amb motiu de la inauguració del seu nou estatge, i que va permanèixer oberta del dia 23 de novembre al 7 del corrent.

Coneixem les dificultats de tots els ordres que s'oposen a l'èxit d'aquesta iniciativa, i el fet d'haver-se portat a cap, si bé no en la forma àmplia i completa que hauríem desitjat, no ha deixat, però, de representar un considerable esforç digne de tota lloança i estima.

En l'hora present les arts plàstiques catalanes s'imposen arreu on es demostren, i els nostres artistes prenen un lloc

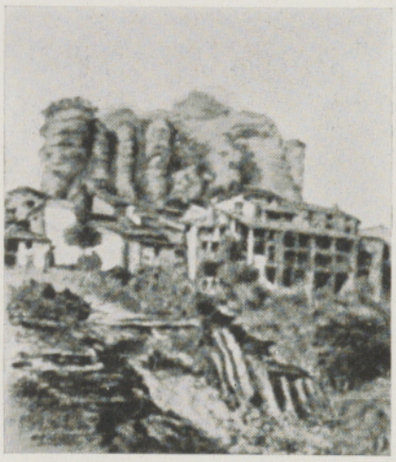

R. CANALS — Rupit (dibuix)

en la davantera en totes les manifestacions d'art modern a les quals concorren. Per això, i fent-nos ressò de les paraules del senyor president pronunciades en l'acte d'inauguració, veuríem amb goig que prengués cos la idea de no abandonar el camí emprès, fent sovintejar en forma periòdica aquesta mena de manifestacions de la nostra cultura i espiritualitat, que

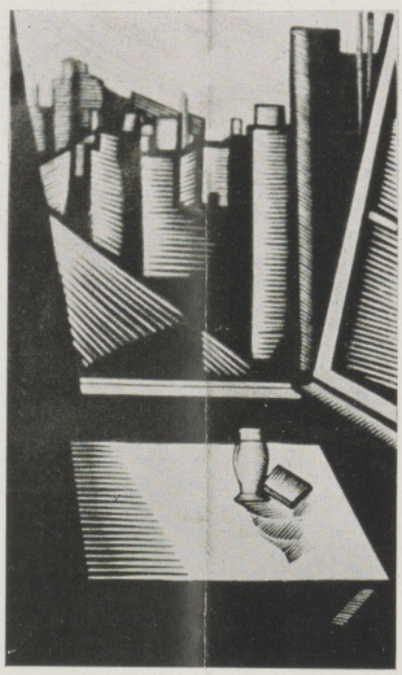

P. AUDIVERT — Ciutat (gravat)

un dia poden ésser la joia i l'orgull de l'art de la nostra terra, dels seus artistes, d'ací i d'allà, del Casal Català i de la col·lectivitat tota.

Els organitzadors varen tenir un bell gest. Aprofitaren l'avinentesa per a retre un senzill homenatge d'amistat i reconeixement a la memòria de Ramon Canals, traspassat poc temps ha, exposant diverses obres seves. Varen reunir una col·lecció de carbons, aquarel·les, llàpis-soc i tintes, reproduint paisatges i recons típics de pobles i ciutats. Hom remarca, en totes les obres, la factura acurada i adient que requereix la finalitat il·lustrativa d'aquest gènere de composicions. Ramon Canals posseïa la visió objectiva de les coses i les reproduïa amb naturalitat senzillesa.

Hi exposa Joaquim Algueró tres obres de caràcter divers. L'oli "Ha plogut", de dibuix estilitzat i de ben mesurada tonalitat, té tot l'ambient que l'autor es proposa, i respon plenament al seu títol. "Formigues de port" dintre el caire convencional, preconcebut, de línies i colors, respon també a una finalitat decorativa aconseguida. L'acoblament de quatre notetes, "Fantasia de port", palesa una vegada més les facultats d'estilització decorativa que posseeix aquest artista que es destaca per la seva refinada sensibilitat i la pulcritud en la realització.

Pompeu Audivert, a bastament conegut com un xilògraf d'excepció, hi ha enviat una sèrie de gravats. Sorprenen per la seva fortitud i solidesa. Concís de línia, el seu dibuix pren una forma personal, inconfusible. Empra els mitjans d'expressió sense concessió de cap mena a lo banal i extern. La tècnica del gravat no té secrets per a ell. Els dos tríptics, "Sesta" i "Descans" es mostren nets de

C. SANCHO — Retrat (dibuix)

VICENÇ PUIG — Hespèride (oli)

J. ALGUERÓ — Ha plogut (oli)

J. PLANES - CASES — Gravat

composició i de dibuix, amb un sentit de la plàstica, completament harmònic. En "Ciutat", la llum i la perspectiva hi estan resolts d'una manera mestrívola.

J. Batlle i Planes exhibeix un esbós a l'oli i quatre dibuixos. En tots ells traspua la mateixa febre de superar-se. Jove i inquiet cerca trobar-se en els camins intrincats de la sensibilitat més moderna i que sembla més adient al seu esperit. Expressionista fins en el gest, talla els plans amb visió personal i els col·loca amb perfecta noció de perspectiva. Dibuixa amb mà segura i enèrgica. Allargassa o enxiqueix per l'imperi de la idea expressiva concebuda. No som cridats a profetitzar res. El sabem estudiós, i això ens sembla prou.

Martí Gimeno es demostra amb quatre aquarel·les. Les dues de "Port" són amarades de llum, diàfanes, plenes de sinceritat. El "Cap" és d'una factura exquisida. Flonjo de tons, dolç de línies, es diria que és pintat en un moment de pura tendresa. D'aquesta pintura en gosaríem dir "pintura íntima" com a resum

M. GIMENO — Cap (aquarel·la)

J. BATLLE-PLANES — Composició (oli)

de la corprenedora impressió que ens ha produït.

Joan Pinós ens parla d'una època del tot fugida. Els seus cinc quadrets a l'oli, sense tremolor d'inquietud espiritual, amb la sola preocupació de traslladar a la tela amb la major fidelitat al seu abast l'escena típica de la terra, és un record agradós pels que han viscut aquella època que el temps ha allunyat implacablement. Tenen, però, un regust de cosa nostra i enyorada. El ramat, el pastor, la fira, són motius d'evocació mai desplaents

Cinc treballs hi exposa J. Planes-Cases. Un dibuix, dos gravats i dues litografies. Ens hauria plagut veure-hi també una demostració del seu aspecte escultòric, absent d'aquesta exposició. Per bé que en els seus dibuixos no pot negar la seva profunda condició de modelista. Això és el que fa quan dibuixa: modelar. No tractarem pas de descobrir-lo. En l'ambient argentí ha triomfat i triomfa. Sobri, equilibrat, sense permetre transgressions que puguin mixtificar la seva intenció comunicativa, va dret fins a la fi absolutament deslliurat de prejudicis. I és així com sorgeix la força d'expressió desitjada, supeditant a ella la forma, en el seu més petit detall.

Del prou conegut i admirat Vicenç Puig hi hem vist una tria d'obretes com a exponent dels seus diversos aspectes. Un oli "Hespèride", deliciós nu de dona, ens diu quelcom de la seva polidesa. Domina la tècnica del color amb la qual juga amb plena voluntat. Els dibuixos acusen la mateixa elegància espontània en les poses i el delicat saber fer característic d'aquest artista.

F. Ramoneda. Un altre artista català que fa rotllo en l'ambient d'ací. Hi exhibeix, demés d'un retrat del nostre Francesc Macià, quatre teles: "Pastor Purmamarca" "Turons de Huacalera", "Paisà de Huacalera" i "Anant a Missa", notes i tipus característics del Nord Argentí. Amb pinzellada neta i flexible i amb els colors justos, aconsegueix l'ambient que copsa la seva clara observació del natural.

Constantí Sancho ens presenta dos quadres de Fruites, un Jardí i dos retrats. Realitzats amb consciència i coneixements, responen amplament al gènere, d'una manera correcta. Els seus retrats acolorits amb petites llums al pastell, aconsegueixen produir un bon efecte, i assoleixen certa distinció que els fa atractius i simpàtics.

Un altre artista a bastament conegut entre els que fan l'ambient d'aquestes terres, Ramon Subirats, hi exhibeix cinc

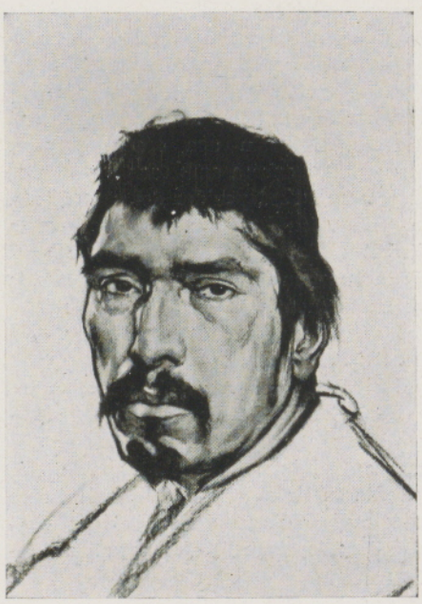

R. SUBIRATS — Indi araucà (carbó)

carbons. Francesc Macià i Ventura Gassol ens donen la impressió de retrats psicològics. El domini absolut que té de la tècnica, que sembla que pasti el carbó amb els dits i el modeli al damunt del paper, el deixa amb llibertat per a lliurar-se a l'observació. Sobta el tret anímic inquirit, i el plasma amb una ratlla, un clar, un esfumat, un batiment... "Donya Jesusa", "Indi Araucà" i "La Pelegrina" són tres models més del seu mestratge.

R. M. i F.

JOAN PINÓS — El ramat (oli)

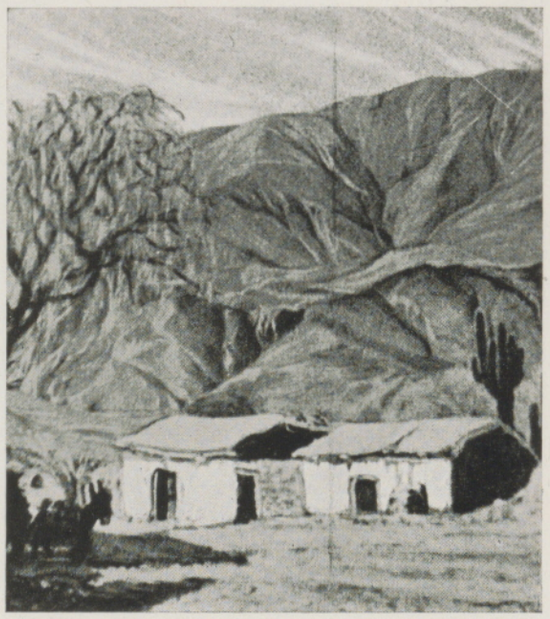

J. RAMONEDA — Huacalera (oli)

La situació actual i l'esdevenidor immediat (*)

EN arribar a aquest punt de la conversa m'adono que encara no m'he referit a la situació en què ha quedat el nostre país després dels esdeveniments d'aquella data luctuosa. Parlem-ne una mica.

Al primer moment, per als esperits simplistes semblava que s'havia perdut tot. La consternació feia de les seves en el cor dels catalans, tant entre els d'allà com els d'ací. En el dolor de la caiguda hom ho veia tot negre i en l'horitzó de la pàtria ningú no besllumava una clariana esperançadora per a l'avenir. Això féu que aquells qui per llur posició política havien estat fins aleshores contra el Govern, trobessin una ocasió propícia per a pintar encara amb tons més foscos el present i l'esdevenidor del nostre país.

—Ho veieu —venien a dir amb certa fruïció sàdica— tot s'ha perdut! L'obra de moltes generacions ha estat destruïda en un moment!

I afegien amb to de suficiència: —Ja ho dèiem nosaltres.

I el descoratjament atuïa consciències.

Però el temps ha anat passant. Les coses han anat perdent el gruix que de primer antuvi hom hi veia i a poc a poc retorna en els esperits la confiança i amb ella la visió d'un esdevenidor feliç. Perquè després d'aquells dies anguniosos tothom ha pogut constatar una cosa que val més que tots els mals averanys i el derrotisme d'aquells qui perseguint una finalitat política ens pintaven l'avenir molt negre. I aquesta cosa que val més que els mals auguris de la gent interessada és la reacció immediata del poble, és la clamor continguda de la massa ciutadana que ha acompanyat en esperit els homes que formaven el Govern de la nostra pàtria, mentre es dilucidaven a Madrid les responsabilitats que els pertanyien per aquells fets. I és que el poble s'ha adonat de seguit que no era a uns homes que es condemnava amb penes desmesurades, segons les lleis més rígides, en proporció al mancament comès, sinó que el que a Madrid havien fet amb aquells homes era una monstruositat jurídica perquè en ells hi havia la representació autèntica de Catalunya feta Govern. Era, per consegüent, a Catalunya que hom castigava, sense pensar, infeliços, que darrera d'aquells homes representatius hi havia el poble que els havia atorgat la confiança i que aquest poble, àdhuc per raons sentimentals si no n'hi hagués d'altres, davant la desgràcia dels seus governants formaria el quadre entorn d'ells encara que fos espiritualment.

I què hem perdut a fi de comptes? Ben poca cosa, tanmateix, i el poc que puguem haver perdut potser no val tant com les descobertes insospitades de què us he parlat abans referent a l'esperit del poble i sobretot de la nostra joventut.

Què féu, veiam, la Generalitat en proclamar l'Estat Català de la República federal espanyola? No va atemptar pas contra el règim sinó que, es va alçar contra un Govern que havia demostrat el seu odi envers l'Autonomia de Catalunya i havia atemptat contra d'ella en els afers de la llei de contractes de conreu i en el de la justícia. Es va alçar contra un Govern integrat per homes descaradament monàrquics que havien manifestat el seu desig de destruir l'obra realitzada per les corts constituents de la República. Va constituir-se en Estat federal, però dintre el mateix règim republicà espanyol. I això, tanmateix, no es castiga pas enlloc del món amb penes de reclusió perpètua.

Ens van suspendre l'Estatut i els drets de ciutadania. Van fer-se càrrec de nou dels serveis d'ordre públic i molts d'altres que ja havien estat traspassats. Van formar un Govern, diguem-ne de reial ordre, amb l'encàrrec d'anar normalitzant la situació, deien; un Govern al qual no li donen cap mena de facultat; un Govern d'ases notoris i de conills de guix. Ens han atropellat tots els drets que la constitució de la República ens acorda. Però com han pogut fer-ho tot això? Establint un règim d'excepció per a la nostra terra, amb les garanties suspeses i amb estat de guerra permanent. Cap llei no els

* Fragment de la conferència donada darrerament pel seu autor al Casal Català de Bs. Aires.

empara, molt al contrari, perquè la Constitució diu ben clar que han de respectar-se les autonomies, i si a juí d'ells un Govern ha delinquit no és al poble autònom que han de punir, no era a Catalunya que havien de castigar, sinó als homes que formaven el seu Govern. Que avui és l'esquerra qui l'exerceix el Govern d'un poble i demà pot ésser la part dreta o la centrista, segons sigui la voluntat popular expresada en lliures comicis. Si van suspendre l'Estatut momentàniament emparant-se en la força material i tirant mà de lleis d'excepció, una vegada els tribunals havien dictat sentència contra els homes del Govern, facciós a juí seu, s'imposava d'immediat la reposició de l'Estatut, i d'acord a ell i a la Constitució de la República s'havia de convocar el Parlament de Catalunya, que encara no ha estat dissolt, per tal que nomenés el nou President i aquest pogués formar el nou Govern de la Generalitat. Aquesta hauria estat la forma acceptable després dels successos, que no hi té cap culpa el poble dels errors que puguin cometre els seus governants.

Però en comptes d'això, Espanya ha trobat la manera de demostrar-nos de nou, per si encara no ho sabíem, que no ens porta cap bona voluntat; que continua tenint-nos, no com a ciutadans de la República, sinó com a vassalls, com a esclaus seus, i Catalunya, per ells, no és sinó una mena de colònia que cal civilitzar.

Aquest estat de coses, però, ha d'acabar un dia o altre. Ja fa un any que dura però no es pot pas eternitzar. Ha de venir el dia, que no és gaire llunyà, que siguin restablertes al nostre país les garanties dels ciutadans i que l'estat de guerra, d'alarma i de prevenció desapareguin. Aleshores, amb tota llibertat, el poble de Catalunya podrà manifestar els seus sentiments i la seva voluntat, i serà quan reclamarà imperativament de la gent de Madrid que li sigui retornat l'Estatut. Serà quan demostrarà amb més fermesa que mai el seu desig de ser governat per un Govern que respongui a les veus immutables de la terra mare.

I el Govern de Madrid haurà de retornar-nos-el l'Estatut de la nostra autonomia. I haurà de fer-ho contra la seva voluntat perquè li ho ordena l'actual Constitució. Tot el demés ens ho haurà de retornar a desgrat seu mentre l'actual Constitució no sigui reformada, i per reformar la Constitució cal passar abans per un període llarg i per unes dificultats gairebé insuperables si hom té en compte l'estat d'esperit actual a les terres espanyoles.

De moment haurem perdut l'ordre públic, no res més, però aquest servei amb el temps ens haurà d'ésser retornat perquè el poble català va poder tocar-ne els beneficis. I quan veurà el mateix poble que l'ordre públic a càrrec de l'Estat resulta, com abans, un veritable desordre; quan vegi que l'onada de criminalitat reapareix i els clàssics polissons de la cafetera són reencarnats de nou pels agents de mantenir la pau ciutadana; quan s'adoni que aquests titulats guardadors de l'ordre continuen considerant-nos com enemics de guerra i abusant de la seva autoritat escometen els catalans per qualsevol motiu o pretext, com han fet suara en ocasió de l'Onze de Setembre que el poble de Barcelona ha tornat a presenciar amb indignació i les dents apretades les càrregues brutals, cafres, de la policia espanyola contra els pacífics ciutadans que anaven a posar flors al peu del monument al màrtir Casanova i queien per terra sabrejats despietadament homes, dones i criatures indefenses; quan palpi els resultats de l'ordre públic fet desordre a càrrec de l'Estat, serà el mateix poble qui reclamarà imperativament, dels governs de Madrid, qui exigirà que li siguin retornats aquests serveis que la Generalitat de Catalunya sabé organitzar amb eficiència reconeguda, car els ciutadans de Barcelona mai no havien estat tan ben guardats i protegits.

Ja veieu, germans, que l'única cosa que degut als fets del 6 d'Octubre se'ns pot quedar l'Estat és aquella que més bons resultats va donar; és aquella en la qual els nostres homes van poder demostrar millor les seves condicions de governants.

I la cultura i la justícia, em direu? I la hisenda? Tot, absolutament tot ens haurà d'ésser retornat quan la normalitat constitucional sigui un fet, mentre no sigui modificada l'actual Constitució de la República en la qual està garantida la vigència de l'Estatut.

H. Nadal i Mallol

Provincians i desertors

DE nou ha estat posat damunt la taula el tema del provincianisme a Catalunya. Ho ha motivat una desgraciada iniciativa del conseller-esquirol de Cultura senyor Duran i Ventosa, un home que s'havia fet un prestigi mentre actuà a l'Ajuntament però que ha demostrat ésser un olla posat "de reial ordre" al cap del departament de Cultura de la Generalitat.

Ja l'istiu passat promogué gran rebombori la seva nota sobre la subvenció al teatre català que el govern de l'autèntica Generalitat havia instituït; una nota infeliç que va tenir la virtut de no agradar a ningú per tal com constituïa un menyspreu al nostre teatre i impossibilitava la formació d'empreses que amb aquell estímul haurien conreat aquest caire de la nostra cultura popular. Quan el senyor Duran va convèncer-se de la seva atzagaiada volgué fer marxa enrera i aleshores publicà una altra nota rectificant en part la primera, segons la qual en comptes de sotmetre's les empreses a les bases d'un concurs oficial amb jurat competent designat per la Generalitat, ell oferí subvencions parcials a les companyies que es formessin sense altre requisit que l'albir personal d'ell, el gestor Duran.

Suara n'ha fet una altra com un cove. La Generalitat té establerts, obra dels seus governs genuïns, diversos premis intellectuals per a estimular el conreu de les lletres, la música, les arts plàstiques. El senyor Duran ha volgut crear-ne un altre i se li ha ocorregut fer-ho per a premiar el millor article periodístic que es publiqui durant l'any, en català, i el millor article que es publiqui en castellà. Un premi doble.

D'això se'n diu conseqüència! Aquest deu ésser el catalanisme que ens ha de fer feliços! Mireu que estimular la producció castellana dintre mateix de Catalunya; oficialitzar la competència idiomàtica creant premis a favor de la llengua estranya, constitueix una de les més desgabellades iniciatives que mai cap home de govern català pugués arribar a concebre.

Contra aquest desgraciat projecte s'alcen les consciències rectes del nostre país i ja han començat de manifestar-se els parers adversos, malgrat que la censura imperant (aquesta censura el manteniment de la qual ha votat suara la representació de la Lliga al Parlament d'Espanya) no deixa dir amb llibertat allò que hom voldria.

Xavier Regàs, a "Mirador", ho comenta amb un article, i entre altres coses molt atinades diu: "La divisió del premi de periodisme, partint-lo entre les produccions de parla catalana i castellana, constitueix un evident contrasentit quant a la constitució del premi en si i una injustícia, no menys evident, en allò que fa referència als que en poden arribar a gaudir els avantatges. Per adonar-se de l'existència d'aquest contrasentit n'hi haurà prou a remarcar com aquest bilingüisme s'imposa per primera vegada en la creació dels premis literaris de la Generalitat, inaugurant un criteri absolutament vexant per al moviment espiritual de casa nostra i donant la impressió que l'estímul als periodistes ha d'anar acompanyat d'un afegitó fins avui inèdit, que té tot l'aire d'una justificació o excusa per l'atreviment d'afavorir el periodisme català."

Joan Teixidor, un dels valors més joves i promissoris de Catalunya, sota el rètol "Provincianisme literari" escriu un magnífic article del qual és aquest fragment:

"Per si això no fos prou, i calgués el reconeixement solemnial d'aquesta orbesa, haureu llegit, potser, que el Conseller de Cultura de la Generalitat, afiliat a un partit catalanista, ha tingut a bé concedir dos premis periodístics anyals de dos mil cinc-centes pessetes: l'un al millor article publicat a Catalunya en llengua catalana; l'altre al millor article publicat a Catalunya en llengua castellana. No necessito per fer veure la gravetat d'aquesta decisió adreçar-me a la consciència patriòtica de ningú: em cal només de recordar que no vivim, per ventura, en un país bilingüe. Per a qualsevol que no s'oblidi d'aquest fet, la decisió del Conseller-gestor apareixerà amb tota la seva absurditat. I si no n'és lícit, potser, de dubtar de la seva bona fe, em serà permès, en canvi, de dubtar de la seva capacitat a comprendre el que cal i el que no cal a l'organització de la nostra cultura.

No s'hi val, per a excusar-ho, d'invocar imposicions ridícules. El Conseller de Cultura si l'obligaven a concedir un premi al millor article publicat en castellà, com a companyia indefectible d'un premi concedit al millor article publicat en català, podia, en tot cas, abstenir-se de premiar-ne cap. El reconeixement implícit en aquesta ordre d'una dualitat lingüística, intolerable a casa nostra, és, però, des de tots els punts de vista, vergonyant. Una premsa que ens havíem compromés de substituir, i que no pot ésser permesa per cap consciència mínimament nacional, rep així una protecció encoratjadora. Uns homes que havíem convingut de motejar amb el nom de desertors, gràcies a aquesta disposició d'un conseller catalanista, pot ésser que rebin el premi inesperat de la seva deserció. No crec que cap escriptor català pugui deixar passar aquest fet sense la seva protesta. Tota una política cultural iniciada ja per la Mancomunitat és essencialment contradita per qui té el deure estricte de seguir-la. Els qui encara creguin en una sèrie de compromisos que obliguen a tots indistintament, i per damunt dels partits, hauran de convenir en l'adjectivació d'aquesta ordre. El fet té un relleu simbòlic: res més no voldríem que restés reduït, per altres fets, a una esporàdica desorientació."

I, ajuntant-se a la protesta, trobem, encara, al mateix diari "La Publicitat", la veu d'un estudiant universitari, Ramon Carreres, el qual en un abrandat escrit diu coses tan atinades i colpidores com aquestes:

"La Gestora de Cultura de la Generalitat acaba de crear un premi per a honorar precisament els desertors. Tots havíem cregut que la premsa dels catalans havia d'ésser catalana; tots hem fet sacrificis per ajudar-hi; tots hem censurat els desertors. Doncs bé: ara la Generalitat els premia. Ara els desertors cobraran la deserció i els diaris no catalans la seva desafecció pel país que els manté.

Era potser d'esperar que en aquests temps d'orgia política confusionista oficialment fos recompensada la nostra confusió.

Si respiressin l'ambient de les noves joventuts universitàries —em refereixo a la joventut sana, nacionalista radical— potser els confusionistes de la premsa, de la ràdio i de la política haurien endevinat que l'hora del gran moviment català de reivindicació és pròxim."

És entristidor que siguin precisament aquells homes que cada dia es vanen dels seus "trenta anys de catalanisme", els qui amb llurs actes reiterats, amb llurs atzagaiades reincidents, sembla que es complaguin a voler rectificar la ruta seguida durant aquells tan decantats "trenta anys". Em sembla que serà qüestió de preguntar-se que si realment el catalanisme fos "això" caldria que aquells que sempre ens diem catalanistes cerquéssim una altra paraula per a expressar millor aquest sentiment, aquest foc interior que ens crema l'ànima i que ens obliga a servar per a les nostres essències racials una fidelitat estricta, un comportament noble a totes les hores i en totes les ocasions.

Sort tenim que aquest període de força, d'interinitat, passarà i aleshores, com que podrem triar els homes que hauran de regir la cosa pública, que hauran d'integrar el govern autèntic de la Generalitat, i el poble podrà controlar els actes llurs i les llurs iniciatives, aquesta mena de tasca desorientadora, nociva, desnacionalitzadora, no podrà fer-se, no permetrem que es faci, no es farà.

Ara, amb el règim de força, totes les absurditats són possibles; totes les bestieses realitzables. Però això no pot durar.

C. Solà i Vilanova

Teatre Català

"FRUITA VERDA", de J. Millàs-Raurell

SEGUINT el seu lloable propòsit de donar en el possible un tast de la millor producció dramàtica de la nostra pàtria, la Secció d'Art Escènic del Casal Català va convocar la col·lectivitat el diumenge dia 1er. d'aquest mes per tal que podés presenciar l'estrena de l'obra en tres actes de J. Millàs-Raurell, "Fruita Verda", que tingué lloc en el Teatre Argentino.

Millàs-Raurell és una de les valors més fortes amb què compta l'actual literatura catalana. Com a poeta, com a novel·lista i com autor dramàtic s'està fent un prestigi. Els seus tres llibres de "Poemes", les seves novel·les "Xandi" i "Entre els isards i la boira", les seves obres teatrals "La llotja" (que ja ha estat traduïda i representada amb èxit a l'estranger), "Els fills", i "El món en què vivim" (últim Premi Ignasi Iglésies), constitueixen, junt amb "La caravana", llibre de contes modèlics, una veritable consagració.

"Fruita verda", con tot el teatre d'aquest autor, és una producció que suscita d'immediat opinions encontrades; això sol ja vol dir quelcom. Totes les obres importants en estrenar-se han produït discussions, i han estat causa de grans divergències entre el públic en voler-ne apreciar o negar els mèrits. "Fruita verda" si manqués d'altres qualitats té aquesta d'haver promogut soroll en estrenar-se i d'haver suscitat raons. Ja en venia precedida. A Barcelona els propietaris del Teatre Poliorama on s'estrenà, van al·legar una clàusula del contracte amb l'empresa per a prohibir-ne la representació als pocs dies d'haver-se fet conèixer del públic. Hom diu que la causa fou el considerar-la de moralitat dubtosa.

"Fruita verda" és una obra atrevida. D'ací a ésser immoral hi ha, a judici nostre, un abís.

Fina, la protagonista, és una noia de la mena d'aquelles que ara en diuen modernes. Una noia, banal, frívola, amb més pardalets al cap que cultura. Li agraden els esports i s'ufana d'ésser una noia lliure. Aquesta llibertat té la tolerància dels seus pares els quals no tracten pas de posar-hi límits. Té xicot perquè si, per tenir-ne, car detesta el matrimoni i, el dia que hi pensés, "tant em faria casar-me amb tu com amb un altre, confessa al promès. Aquest, que no és tan estaquirot com sembla, s'ho pren amb resignació. L'eixelebrament de Fina fa que un dia, enduta per una il·lusió insensata, es doni a un home casat, un amic de la casa, el qual s'aprofita de la situació, sense escarafalls. Fina, amb l'extremiment de la maternitat que s'anuncia, veu que allò que abans constituïa una il·lusió esdevé quelcom de greu, i la noia eixelebrada es transforma en una dona seriosa, plena de preocupacions per l'esdevenidor immediat. Aquell qui l'ha posseïda, davant l'evidència del mal que ha fet, fuig com un

delinqüent, sense atendre els precs de Fina la qual exasperada pel cinisme de l'home qui, referint-se al fill que ha de venir, li diu: "no tot el que comença acaba", el bufeteja, l'ungleja i el maleeix presa de desesperació. Per a Fina no hi haurà més repòs. El seu cervell agombola els pensaments més diversos i encontrats. La frase amb què el seu seductor li ha escupit la cara, dóna voltes pel seu magí contorbat. Consulta un metge, cosí seu, simulant el cas d'una amiga, i aquest li treu del cap la idea pecaminosa. Parla amb el seu padrí i el vell descobreix la farsa de Fina; va per aconsellar-la, també, quan apareixen els pares de la noia i s'assabenten del fet. Fina implora el perdó, de genolls a terra, feta una mar de llàgrimes, i en una escena violentíssima el pare la treu de casa en el moment que apareix el promès, li obra braços i Fina s'hi empara. "Deixa-la! Es una perduda!" udola el pare, però el xicot demana de parlar amb la noia, a soles. L'entrevista és curta i violent. El promès no porta cap intenció bona i s'atreveix fer a Fina proposicions abominables. Fina s'hi rebel·la i el treu a empentes i a crits plens de ràbia i de vergonya. L'exasperació de la noia voreja la follia i la idea del suïcidi li martelleja els polsos. Ja no pensarà res més i s'hi donarà com un alliberament.

Heus ací l'argument de "Fruita verda".

Es una obra valenta que, malgrat les situacions compromeses, no descendeix mai. El tema que hi desenvolupa Millàs-Raurell és arriscadíssim, però ell se'n surt dignament. Podrà discutir-se tant com es vulgui però, per nosaltres, és una obra normal que mai no ultrapassa els límits de la decència. Hi ha un aspecte, sobretot, que no ens podem estar de destacar. I és aquella diatriba acerba, punxant i constant contra la tendència dels temps actuals a la limitació de la prole mitjançant procediments que tota consciència honrada ha de repudiar. L'al·legat del metge en aquest sentit és terminant i altament alliçonador.

El llenguatge de l'obra, d'una correcció impecable, contribueix a llimar les arestes del tema. Literàriament és un llenguatge clar, polit, entenedor; aquest lèxic meravellós que va bandejant l'enfarfec retòric, petulant, floralesc, anacrònic.

"Fruita verda", a juí nostre, és una obra d'art; un nu artístic susceptible d'ésser considerat moral o immoral segons sigui l'apreciació que en faci cadascú.

* * *

La representació de "Fruita verda" va constituir un triomf veritable per la Secció d'Art Escènic del Casal. No hi trobàrem ni una falla que calgui remarcar. En canvi hi notàrem moltíssims encerts. Un conjunt magnífic. No volem repartir elogis per tal de no disminuir el mèrit de ningú. Consignarem ací el nom de tots els que hi prengueren part i sigui aquesta senzilla enumeració per ordre de repartiment la nostra lloança sincera, fervorosa, a l'actuació general.

Heus ací els interpretadors: senyores Subirà, Soler, Tudela i Lleonart; senyoretes Martínez i Andreu, i senyors Silvestre, Company, Deulofeu, Massó, Massip, Català i Masdeu. Dirigí l'obra el senyor Ramon Mas.

La concurrència no fou molt nombrosa. Hi hagué allò que en argot teatral se'n diu mitja entrada. — **N. M.**

Notícies

ELS ACTES DEL CASAL CATALA. — Continuen amb gran èxit les festes que el Casal Català ve realitzant amb motiu de la inauguració del seu nou estatge social.

L'Exposició d'Artistes Catalans que s'obrí el dia 23 de novembre i es clausurà el 7 d'aquest mes, ha constituït un veritable esdeveniment. La premsa argentina li ha dedicat sengles columnes i els millors crítics d'art n'han parlat en forma sumament elogiosa.

En l'acte inaugural, com en el de clausura, el Dr. Joan Llorenç, president de l'entitat, va pronunciar atinades paraules i féu vots per a que el Casal Català pugués repetir aquesta mostra de l'activitat dels nostres artistes que, lluny de la pàtria, tant l'enalteixen amb les obres llurs.

En altre lloc d'aquesta mateixa edició donem àmplia informació gràfica i literària del que fou l'Exposició.

* * *

El dilluns dia 25 de novembre va donar en el Casal un recital de cant la tiple senyoreta Teresa Planes.

Fou presentada a l'auditori, nombrosíssim, pel Doctor Francesc M. Masferrer.

Va cantar una cançó catalana, "La ginesta", una Serenata, de Straus, i alguns trossos d'òpera.

El públic va rebre totes les composicions amb eixordadores ovacions.

L'Orfeó Català va acabar d'omplir el programa cantant algunes cançons del seu repertori, sota l'experta batuta del seu mestre Ernest Sunyer.

* * *

Una importància extraordinària tingué la conferència que donà al Casal la senyora Gràcia B. de Llorenç, la vetlla del 30 de novembre.

El tema fou "La dona en la Història de Catalunya".

La conferenciant s'allunyà fins als temps més remots de la nostra història pàtria i anà cercant totes aquelles figures que per llur significació es feren mereixedores d'ésser compreses en l'estudi que ens en donà, i ens les presentà amb paraula clara, amb frase càlida i amb un profund coneixement del tema.

Treball de recerca, d'erudició, el de la senyora de Llorenç, valdria la pena de donar-li una major difusió, car és una contribució notable a l'estudi de les figures femenines que s'han destacat en el transcurs dels segles dintre els nostres cicles històrics.

Llàstima que una falla d'organització fes que l'auditori no fos més nombrós. La importància del treball de la conferenciant s'ho valia, i ho exigia, també, el prestigi que l'eximia patrícia s'ha conquistat pels seus esforços a favor de la cultura i la llibertat de Catalunya.

Molt adients les paraules amb què el senyor Angel Roig, del consell directiu del Casal, va presentar en nom d'aquest la senyora de Llorenç.

* * *

Divendres, dia 6 proppassat, va efectuar-se una vetllada literària a càrrec de la Secció d'Art Escènic.

Va fer-se una lectura dialogada de la tragèdia d'Angel Guimerà, "Gal·la Placídia" amb música adaptada de Wagner i Beethoven.

Hi van prendre part les senyoretes Teresa Bofill, Montserrat Martínez i Maria Mateu, i els senyors Florenci Company, Gregori J. Silvestre i Salvador Pagès.

Un conjunt de nou executants sota la direcció del notable violinista Francesc Sala va tenir cura de la part musical.

Fou una selecta vetllada d'art, de la qual sortiren satisfets tots els que hi concorregueren.

* * *

El proppassat dissabte, dia 14, la Secció d'Art Escènic va representar la comèdia d'A. Maristany i L. Valls "La farsa de l'honor", obra que va ésser molt celebrada per la nombrosa concurrència que hi va assistir.

* * *

L'endemà, diumenge, a la tarda, va fer-se en el Casal una audició de sardanes l'execució de les quals va anar a càrrec de la Cobla Empordanesa.

* * *

Per el dia 24 propvinent està anunciada la inauguració de la Tómbola que el Casal ha organitzat.

I el diumenge dia 5 de gener tindrà lloc un Aplec de germanor a les illes del Tigre.

DISTINCIO. — El govern argentí per tal de donar impuls al teatre nacional, en totes les seves enlairades ma-

nifestacions, acaba de crear una institució adient a aquesta finalitat. Constarà de diverses seccions d'entre les quals la més important serà la que cuidarà de les representacions escèniques. Per a aquest lloc de responsabilitat ha estat nomenat el nostre compatrici senyor Antoni Cunill-Cabanelles, qui, ultra el seu caràcter d'autor dramàtic, és considerat el primer director artístic del país.

Creiem molt encertat el nomenament i estem segurs que el senyor Cunill-Cabanelles, com a Director del Teatre Argentí, acreixerà, encara, el prestigi que ja gaudeix.

En felicitar-lo per l'alta distinció de què acaba d'ésser objecte per les seves provades aptituds artístiques, sentim una joia íntima de saber que un català hagi estat designat per a ocupar tan important càrrec.

CONFERENCIA. — Organitzada pel "Comitè Llibertat", va tenir lloc en el Casal Català una conferència a càrrec del conegut propagandista Dr. Francesc M. Masferrer, suara arribat de la pàtria.

El tema era "El moment actual de Catalunya".

Va començar el Doctor Masferrer dedicant un record als patriotes suara traspassats ací Buenos Aires, N'Angel Boixader i En Ramon Canals. Immediatament va parlar del problema polític de Catalunya. Va llegir alguns textos per a demostrar que mai Espanya ha fet honor a la paraula empenyada amb la nostra terra; que sempre ens ha estat infidel i que l'única solució del plet secular que mantenim és la solució independentista.

Combaté amb energia les dretes que, a juí seu, són la negació de tot ideal de llibertat catalana, i digué que en les primeres eleccions que hi hagi a la nostra pàtria convé que el triomf se l'emportin les esquerres.

El públic, força nombrós, va aplaudir entusiastament el conferenciant.

EXPANSIÓ CATALANA. — Hem de consignar amb satisfacció el fet que la companyia teatral argentina que dirigeix l'eminent actriu Camila Quiroga ha estrenat aquest mes a Buenos Aires, en el Teatre San Martín, la comèdia en tres actes de l'exquisit autor català Carles Soldevila "Escola de senyores", traduïda al castellà amb el títol "Ejemplo de casadas".

Se n'han donat unes quantes representacions consecutives la qual cosa demostra que el públic ha rebut l'obra amb satisfacció. Continua en el cartell.

No cal dir com celebrem l'èxit del nostre autor, un dels homes que més enalteixen actualment les lletres catalanes.

FUNCIO D'HOMENATGE.— L'Hora Catalana anuncia per al dia 9 de gener una funció d'homenatge a la gran actriu catalana Carme Jarque, de gloriós historial en el teatre de la nostra terra.

La festa tindrà lloc en el Teatre San Martín i es representarà l'obra de gran èxit de Carles Soldevila "Escola de senyores", en la traducció castellana de Rivas Cherif, i serà interpretada per la companyia de l'eminent actriu argentina Camila Quiroga.

Hi haurà, també, una altra obra, en català, el títol de la qual ignorem.

Cal que els catalans sàpiguen estimar la tasca que Carme Jarque ha realitzat en el teatre català i concorrin a fer-li honor el dia de l'homenatge.

PELEGRINATGE A LUJAN. — Aquest acte, que havia estat ajornat, va efectuar-se el diumenge dia 1er. de desembre, organitzat, com ja vam anunciar, per la Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat.

L'objecte principal era el d'ofrenar una bandera catalana a la Verge de Luján, patrona de l'Argentina, per tal que figuri al costat de les d'altres països que li fan guarda d'honor.

Van complir-se tots els números del programa que hom havia preparat.

Els pelegrins foren prop de dos-cents.

IMPREMTA FONTANA

DE FONTANA I TRAVERSO

L'Art no es una improvisació.

ELS IMPRESSORS Fontana i Traverso s'han format en el taller gràfic i pertanyen a la vella guàrdia gràfica que va honorar i honora amb els fets i no amb xarlatanades l'art de la impremta, car coneixen amb tot detall no solament son noble ofici sinó també els estils clàssics i moderns, els quals apliquen amb consciència en tots llurs treballs d'impremta.

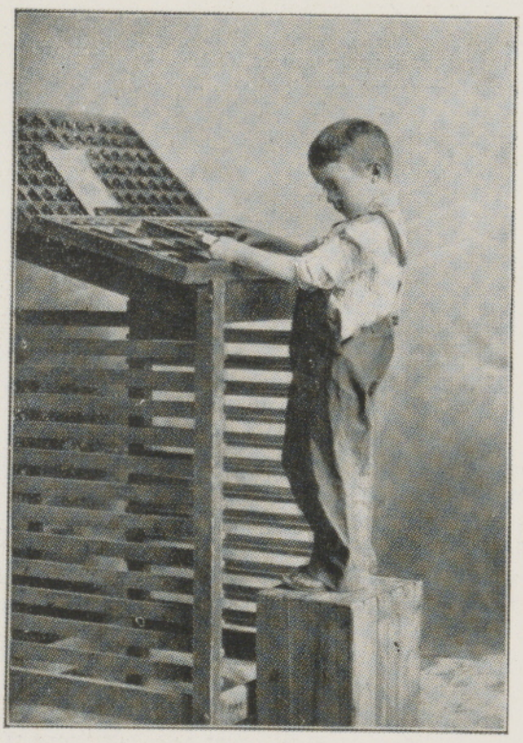

B U E N O S A I R E S

MORENO, 1235

U. T. 37, RIVADAVIA 6941

Confiteria Catalana

CERRITO, 145
U. T. 38, Mayo 4651
Coop.T. Central 2918

Bmé. MITRE, 2248
U.T. 47, Cuyo 0909
Coop.T. Central 2919

OMS

SARMIENTO, 850
U.T.35, Libertad 1572
Coop. T. Central 2920

JURAMENTO, 2380
U.T. 52, Belgrano 0450

Mentre vosté descansa, es passeja
o es diverteix, la Casa OMS fabrica

100.000 quilos de **Pa Dolç**

de qualitat insuperable. Adquireixi'l a **$2.50** el quilo.

Festes de NADAL i CAP D'ANY:

TORRONS de tota mena, JIJONA i ALACANT, legítims:
NEULES de llimó i vainilla:
TORRÓ de crema: Especialitat OMS:
CISTELLES i OBJECTES per a REGALS:

VINS: d'Alella, Moscatell, Garnatxa i Oporto OMS

XAMPANY CODORNIU

ENVIEM COMANDES A QUALSEVOL PART DE LA REPUBLICA

Un bell Present

d'aquests dies

No oblidin els nostres GELATS. Són immillorables

"La Casa de los Tornillos"

Tot allò necessari per a Foradar, Roscar i Rectificar

CARGOLS de FERRO i BRONZE per a METALLS. **FILFERRO** d' ACER per a RESSORTS. **PEDRES** d' ESMERIL.

BULONS per a **AUTOMOBILS** de TOTES MARQUES. **FIBRA** en XAPES i BARRES.

Joan Russinyol
BUENOS AIRES

SARMIENTO i MONTEVIDEO
Un Tel. 35 LIB **6236** Vendes
» » 35 » **6237** Contad.

Associació Protectora de l'Ensenyanca Catalana

MAIPÚ, 28 Bs. AIRES

Llista de llibres per a la venda:

Historia de Catalunya, per F. Valls-Taberner i F. Soldevila	$ 1.50
Història de Catalunya, per F. Soldevila	» 2.—
Les ciències en la vida de la llar, per R. Sensat de Ferrer	» 3.50
Aritmètica i Geometria, per Josep Galí	» 1.15
Branca Florida, per Gràcia B. de Llorenç	» 2.-
Curs de Comptabilitat, per Ferran Boter	» 3.50
Geografia de Catalunya, per Pere Blasi	» 1.50
Salut, per R. Fagella	» 2.50

Dr. Joan Llorens

ADVOCAT

Esmeralda, 155

4art. pis

U. T. 35, Libertad 0474

BUENOS AIRES

Hores de Consulta

De 9 a 11 i de 18 a 19,30

TOTA MENA DE CONSULTES I D'AFERS JUDICIALS

Atén especial i gratuïtament les consultes dels socis del Casal Català, els dimarts i dijous

Corresponsals a Barcelona, per Catalunya i Espanya:

Josep Gassiot i Magret
Joan Gassiot i Llorens
Advocats

IMPREMTA FONTANA - MORENO 1235 - BS. AS.

BIBLIOTECA SANT CUGAT